

Algemene informatie

Startpunt fietsroute

St. Antonius Abt kerk, Kerklaantje te Nederasselt.

Routebeschrijving

A50 Arnhem - Eindhoven. Op knooppunt Bankhoef de A326 richting Nijmegen. Daarna afslag Bergharen. Onderaan de afslag rechtsaf de Hernenseweg op. Op de rotonde de tweede afslag richting Grave. Op de volgende rotonde ook weer richting Grave. Volgende rotonde idem. Na 2 km rechtsaf de Graafseweg op (N324) richting Grave. Na 500 m linksaf de Broekstraat (N846) op richting Overasselt. Na 100 m rechtsaf het kerklaantje op.

Deze fietsroute sluit grotendeels aan op het knooppuntennetwerk. Op enkele plekken wordt hier vanaf geweken, hiervan is een routebeschrijving opgenomen.

Horeca onderweg

Overasselt: Café de Zon

Hoogstraat 56, tel: (024) 62 21 584

Geldersch
Landschap
&
Kasteelen

www.glk.nl

Geldersch Landschap & Kasteelen
Postbus 7005
6801 HA Arnhem
Telefoon (026) 355 25 55
(kantooruren)

Geldersch
Landschap
&
Kasteelen

Heerlijkheden fietsroute

Rijk van Nijmegen, omgeving Nederasselt-Overasselt

© GLK, mei 2013

www.glk.nl

- Lengte 18 km
- Deze fietsroute sluit grotendeels aan op het knooppuntennetwerk
- Start vanaf St. Antonius Abt kerk, Kerklaantje 6, Nederasselt.

Deze fietsroute voert u door Nederasselt, Overasselt en Lunen.

Wat is een heerlijkheid?

Ontstaan

De heerlijkheden ontstonden in de vroege middeleeuwen. Grondbezitters en kerkelijke leiders verwierven economische, politieke en juridische macht over stukken land. Zij noemden zich 'heer' en het gebied waarover zij gezag uitoefenden een 'heerlijkheid'. Ze bouwden er versterkingen van waaruit ze het gebied verdedigden en bestuurden.

Droog en veilig

Veel plaatsen in het Land van Maas en Waal komen voort uit zo'n heerlijkheid. Meestal liggen ze op een hoger deel in het landschap: een oeverwal of een rivierduin. Het zijn de plekken waar zo'n 5000 jaar geleden ook de eerste boeren zich vestigden. Zo waren ze veiliger bij overstromingen en konden ze de omgeving in de gaten houden. Twee argumenten die ook voor de heren zwaar wogen.

Hoog en laag

Wie een heerlijkheid bezat, bezat niet altijd het grondgebied. De heren hadden wel altijd bepaalde rechten in het gebied. Bijvoorbeeld het recht om er te jagen, belasting te heffen of recht te spreken. In een hoge heerlijkheid mocht de heer de doodstraf uitspreken en voltrekken. In een lage heerlijkheid mocht hij alleen rechtspreken over kleine vergrijpen en geen lijfstraffen uitspreken.

Het einde

Vanaf de 13de eeuw verloren veel heerlijkheden hun zelfstandigheid. De meeste heerlijkheden werden onderdeel van graafschappen, hertogdommen of bisdommen. In 1798 maakte de grondwet een definitief eind aan de heerlijke rechten. Onder koning Willem I werden een aantal daarvan hersteld, onder andere jacht-, vis en aanpalingsrecht (bij eendenkooien).

2

Tekst: Rake taal

Overasselt-Nederasselt

Overasselt en Nederasselt danken hun naam aan hun ligging aan de boven en de benedenloop van de Maas tegenover een moerassig gebied (Asselt). Bij de ontwikkeling van de dorpen zijn verschillende kloosterorden actief geweest. In Overasselt waren dat de Benedictijner abdij van St. Valery sur Somme (Noord-Frankrijk) en de Cistercienserabdij, Grafenthal uit Asperen (Duitsland). In Nederasselt was dat naast Grafenthal ook de abdij Altencamp bij Rheinberg (Duitsland). Parallel hieraan ontwikkelden zich de kerkelijke zaken. Zo kregen de monniken van St. Valery toestemming om in Overasselt een kerk te stichten. Overasselt had al in 1259 een parochiekerk. In Nederasselt bestond al in 1250 een kerk, de Salvatorkerk.

Aan de invloed van de kloosters kwam een eind met de intrede van de Reformatie en de ingezette protestantisering. Onder druk van de Staten van Gelre moesten de kloostergemeenschappen hun bezittingen verkopen aan protestantse adellijke families. Zij stichtten landgoederen met voorname huizen zoals Schoonenburg, Huis te Overasselt, Sleeburg en de vele daarbij horende hoeven. Voor de katholieken betekende de Reformatie het verlies van hun kerkgebouwen. Voor die van Nederasselt betekende dit een verlies van hun kerkelijke zelfstandigheid. Tot aan de 19de eeuw hielden zij hun eredienst samen met de katholieken van Overasselt in een Schuilkerk.

1

R.-k. St. Antonius Abtkerk - Kerklaantje 6

Deze driebeukige, in neogotische stijl gebouwde kerk, is ontworpen door architect C. Fransen. Ze is voltooid in 1891. Hiermee kreeg Nederasselt na drie eeuwen weer een eigen parochiekerk.

2

Kruiswegstaties bij St. Antonius Abtkerk

Aan de oostgevel van de R.-k. kerk zijn twee kruiswegstaties gemonteerd. Ze zijn gevonden bij de bouw van de Graafse sluis en zeer waarschijnlijk afkomstig van het kerkhof van de middeleeuwse St. Salvatorkerk.

Met de rug naar de kerk rechtsaf naar de Hollestraat.
Na 100m rechtsaf het Klokstraatje in.

3

Protestante kerk - Hollestraat 6

Deze kerk is in 1804 door de protestanten gebouwd. Tot die tijd was men in het bezit geweest van de toren van de St. Salvatorkerk. Deze was bij het beleg van Grave in 1894 op bevel van Generaal De Bons omvergehaald. De windvaan op de toren bestaat uit een zwijnshoofd en de initialen I.G. van de toenmalige kerkmeester Isaac Gramser. Voor de kerk staat een, uit dezelfde tijd stammend, schoolhuis annex kosterij.

Aan het einde van het Klokstraatje linksaf de Maasdijk op en deze volgen tot 83.

3

4

Maasmolen

Deze standaard(koren)molen is in 1741 in opdracht van D.J. ten Hove, Heer van Sleeburg, gebouwd. Hij stond eerst oostelijker, maar is na de restauratie in 1973 bij de Molenwiel geplaatst. Het Molenhuis (Molenweg nr.2) stamt grotendeels uit de 19de eeuw.

5

De Molenwiel

De Molenwiel is ontstaan in de Middeleeuwen, als gevolg van de doorbraak van een oeverwal (natuurlijke dijk). In 1741 heeft er op deze plaats wederom een dijkdoorbraak plaatsgevonden. Hierbij werd de oude molen verwoest. Zie infozuil.

6

Fort Coehoorn

Met de rug naar de Molenwiel gekeerd, is in de richting Grave een bossage zichtbaar. Deze bestaat uit heggen die de contouren van het aan deze zijde van de Maas gelegen deel van de vesting Grave (fort Coehoorn) markeren en is bereikbaar via de weg ten oosten van de sluis. De vesting is gebouwd aan het einde van de 17de eeuw door de bekende vestingbouwer Menno van Coehoorn.

Na 83 de Maasbandijk volgen tot het kruispunt Oude Kleefseveerstraat/Oude Kleefsebaan.

7

Dijkdoorbraak 1925

Het dijkvak H96-HM102 is de nieuwe dijk die is aangelegd op de plaats van de grote dijkdoorbraak op oudejaarsmorgen 1925. Dit was de laatste van een lange serie doorbraken (ongeveer 20 per eeuw) die het land van Maas en Waal hebben geteisterd.

8

Kleefseveerstraat

Vanaf het Nederasseltse Veerhuis (in 1970 afgebroken) vlakbij het fort Coehoorn liep de Veerstraat in noordwestelijke richting, richting Nijmegen. Naar het oosten toe liep de 'weg van Grave naar Cleve' door de uiterwaarden (nu de Kleefseveerstraat). Deze weg gaat over de dijk over in de Oude Kleefsebaan. Dit was de route via Mook en Groesbeek naar Kleef.

Bij de kruising linksaf de Oude Kleefsebaan op. Onderaan de dijk linksaf de Meerstraat, Rotsestraat op tot buurtschap Schoonenburg.

9

Kruisbeeld Rotsestraat

Dit kruisbeeld staat op de plaats waar de katholieken van Nederasselt en Overasselt ter kerke gingen, nadat ze hun kerken af hadden moeten staan bij het begin van de Reformatie (1609). Toen werd eerst gekerkt in schuurkerken; later na de Franse tijd in een zogenaamde Waterstaatskerk (1835).

4

10

Buurtschap Schoonenburg

Het buurtschap Schoonenburg was tot het einde van de 19de eeuw het 'centrum' van Overasselt. Behalve de kerk was er een gemeentehuis en een plaatselijke middenstand zoals smederij, bakkerij en café. Het Borrebos was naast gemeentehuis ook café, smederij en boerderij. Het koffie- en theehuis De Johannahof, een krukboerderij uit de 18de eeuw, had ook verschillende soorten nering.

Met de bouw van de parochiekerken in 1891 verplaatste het centrum zich geleidelijk naar de huidige locatie.

11

Bevrijdingsmonument - Schoonenburgseweg

Dit monument is een gedenkteken van de luchtlanding van geallieerde parachutisten in het achterliggende Broek op 17 september 1944. Het doel was de verovering van de Graafse brug en de bruggen over het Maas-Waalkanaal in het kader van de operatie 'Market Garden'.

Bij de kruising Rotsestraat/Schoonenburgseweg rechtsaf, na 600 m meter rechtsaf de Ewijkseweg in. Voorbij de manege naar links, de Oude Kleefsebaan op. Deze blijven volgen tot de kruising met de Tempelstraat. Hier rechtsaf tot 43.

12

Zeldenrustmolen - Oude Kleefsebaan

Deze korenmolen is in 1736 gebouwd in Geertruidenberg en in 1890 naar het centrum van Overasselt verhuisd. In 1972 is de molen door zware storm verwoest en in 1982 vernieuwd opgebouwd bij de 18de-eeuwse boerderij de Molenberg.

13

Den Tempel, boerderij-veerhuis - Tempelstraat 14

Deze boerderij annex veerhuis was in 1770 al bekend als 'den Tempelsehof'. Het is een T-boerderij. De gelagkamer was in het voorhuis. Het veer wordt in de 18de eeuw beschreven als een zeilpont tussen Overasselt en Gassel. Het lag op de handelsroute tussen Nijmegen en Land van Cuijk. Het veer is met de opening van de Graafse brug in 1929 opgeheven. De naam Tempel wordt wel in verband gebracht met de Tempeliers,

een middeleeuwse geestelijke orde die pelgrims behulpzaam zou zijn geweest bij hun pelgrimstocht van Maastricht naar Utrecht.

Van Den Tempel terug via route 42 tot aan de Valkstraat.

5

14 Protestantse kerk - Valkstraat 7

Deze kerk is het restant van de laatgotische kruisbasiliek die in de 15de eeuw is gebouwd als parochiekerk. Met de intrede van de Reformatie is de kerk overgegaan in handen van de protestanten (1609). Het schip is vermoedelijk al in de 17de eeuw in verval geraakt. Uit funderingsonderzoek is gebleken dat op de plaats van het kerkhof in de 10de eeuw al een Romaans zaalkerkje gestaan heeft. Ten westen van de kerk staat het oude kosterhuis, met vermoedelijk nog zijn originele uiterlijk.

Bij de kruising Valkstraat linksaf, naar het centrum. De Hoogstraat volgen tot de ANWB-wegwijzer.

15 R.-k. St. Antonius Abt kerk - Hoogstraat

De kerk is een Neo-Romaanse kruisbasiliek, ontworpen door architect C. Weber. Deze architect stond bekend om zijn koepelkerken. De Overasseltse kerk heeft alleen een inwendige koepel. Aan de westzijde is een toren weggelaten vermoedelijk als gevolg van geldgebrek.

Bij de ANWB-wegwijzer rechtsaf de Kasteelsestraat op.

16 Agrarisch museum de Lage Hof - Kasteelsestraat 5

De collectie van het museum geeft een representatief beeld van de werkwijzen, gereedschappen en landbouwwerktuigen die in de 19de en begin 20ste eeuw in deze regio werden gebruikt, voordat de sterke mechanisatie begon.

17 Hibmahoeve - Kasteelsestraat 10a

Op deze plaats stond tot 1678 het 'kasteel Schoonenburg'. Na de verwoesting door de Fransen in dat jaar is hiervoor het herenhuis 'Slimsijp' of 'Schoonenburg' in de plaats gekomen. Het is tot het begin van de 19de eeuw bewoond geweest door de Heren Schoonenburg, de 'Van der Moelens en hun nazaten'. Ze hadden in dit gebied zeer veel bezittingen. Bij het huis Slimsijp stond een boerderij die eigendom werd van de dames Hibma. Hieraan is de huidige naam ontleend.

Na 1800 meter linksaf de Schatkuilsestraat op.

18 Boerderij De Schatkuil - Schatkuilsestraat 5

Deze boerderij wordt in 1658 vermeld in de leenboeken als bezit van de familie Van der Moelen. Volgens de jaarankers op de gevel dateert dit gebouw uit 1720.

Volg 77, 78, 84, dan route 85. Op de Graafseweg, bij afslag Rijdtsestraat recht-door. Na 300 meter rechtsaf de Oude Graafseweg, Oude Rijksweg op. Dan linksaf de Eindsestraat op en na 100 meter rechtsaf de Sluisweg op naar 82. Dan route 83 onder de brug door. Na 400 meter linksaf, via Klokstraatje, Hollestraat, terug naar het startpunt.

19 Buurtschap Lunen

Lunen is een zeer oud buurtschap, gelegen op een rivierduin. Archeologische vondsten wijzen op een bijna permanente bewoning vanaf de Steentijd. Het lag op een snijpunt van een noord-zuid en een oost-west route die al in de Romeinse tijd bestonden. De oost-west route liep vanuit Nijmegen naar Brabant. Vanaf Lunen liep deze weg onder meer langs het huidige restaurant 'Burgers en Buitenlui', waar vroeger het poststation met wisselpaarden voor de postkoets was.

20 Sluis/stuw brug

In 1923 is begonnen met de bouw van dit complex. Het maakte deel uit van het plan om de Maas te kanaliseren en hierdoor beter bevaarbaar te maken en het risico van overstromingen te minimaliseren. Er werd begonnen met de bouw van de eerste sluis. Daarna volgden de stuw en de brug. In 1929 kwam de brug gereed waardoor Brabant en Gelderland een vaste oeververbinding kregen en de veren

Grave-Nederasselt en Overasselt-Gassel overbodig werden. In 1974 is een tweede sluis gebouwd.